

TSFS09 – Modellering och Reglering av Motorer och Drivlinor – Fö 07

Motor – MVEM och Turbo

Lars Eriksson - Kursansvarig

Fordonssystem, Institutionen för Systemteknik
Linköpings universitet
lazer@isy.ltu.se

October 31, 2016

Innehållsförteckning

Repetition

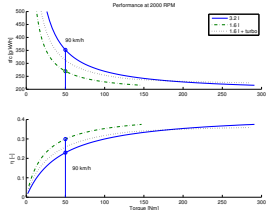
Fortsättning på turbo

Hårdvara för laddtrycksreglering

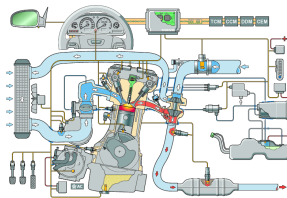
Övergripande Reglering

Nedskalning och överladdning

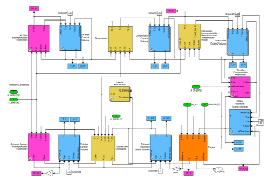
3.2 liter ↔ 1.6 liter ↔ 1.6 liter turbo

Modelleringsstrategi – MVEM

En MVEM för en Turbomotor

Innehållsförteckning

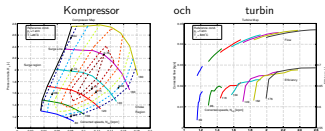
Repetition

Fortsättning på turbo

Hårdvara för laddtrycksreglering

Övergripande Reglering

Kompressor och Turbin – Mapparna

-Hur används de?
-Varför korrigerade storheter?

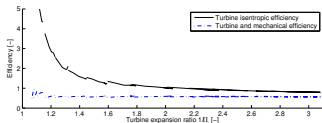
Kompressor- och turbineffektivitet

$$\eta_c = \frac{\text{Effekt konsumerad av en ideal process}}{\text{Konsumerad effekt}} = \frac{\left(\frac{P_{02}}{P_{01}}\right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} - 1}{\frac{T_{02}}{T_{01}} - 1}$$

$$\eta_t = \frac{\text{Producerad effekt}}{\text{Teoretiskt möjlig effekt för ideal process}} = \frac{1 - \frac{T_{04}}{T_{03}}}{1 - \left(\frac{P_{04}}{P_{03}}\right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}}}$$

Turbinen – Värmeöverföring ger problem!
Definition ovan kan ge $\eta_t > 1!$

Turbinens effektivitet - Problemet

Turbinens effektivitet - Mer detaljer

Använd kompressorns effektkonsumtion som mått på:
 -Producerad effekt

$$\dot{W}_c = \dot{m}_c c_p (T_{02} - T_{01})$$

$$\eta_t \approx \eta_t \eta_m = \frac{\dot{m}_c c_p (T_{02} - T_{01})}{\dot{m}_t c_p (T_{03} - T_{03s})} = \frac{\dot{m}_c c_p (T_{02} - T_{01})}{\dot{m}_t c_p T_{03} \left(1 - \left(\frac{P_{02}}{P_{03}}\right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}}\right)}$$

Detta används för att bestämma turbin effektiviten i mapparna.

Förstå turbomappar – 1. Dimensionsanalys

$$\Psi = \frac{\Delta h_{0s}}{N^2 D^2} = f_1\left(\frac{\dot{m}}{\rho_{01} N D^3}, \frac{ND}{a_{01}}, \frac{\rho_{01} N D^2}{\mu}, \gamma\right)$$

$$\eta = f_2\left(\frac{\dot{m}}{\rho_{01} N D^3}, \frac{ND}{a_{01}}, \frac{\rho_{01} N D^2}{\mu}, \gamma\right)$$

$$\hat{P} = \frac{P}{\rho N^3 D^5} = f_3\left(\frac{\dot{m}}{\rho_{01} N D^3}, \frac{ND}{a_{01}}, \frac{\rho_{01} N D^2}{\mu}, \gamma\right)$$

► Dimensionslös flödesparameter $\Phi = \frac{\dot{m}}{\rho_{01} N D^3}$

► a_{01} ljudhastighet $\sqrt{\gamma R T_{01}}$ för ideal gas

► Energifkoefficienten Ψ inkluderar

$$\Delta h_{0s} = c_p T_{01} \left(\left(\frac{P_{02}}{P_{01}}\right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} - 1 \right)$$

Förstå turbomappar – 2. Förenkling

$$\text{Variablerna: } \Psi = \frac{\Delta h_{0s}}{N^2 D^2}, \quad \eta, \quad \hat{P} = \frac{P}{\rho N^3 D^5}$$

$$\left[\Psi, \eta, \hat{P} \right] = f\left(\frac{\dot{m}}{\rho_{01} N D^3}, \frac{ND}{a_{01}}, \frac{\rho_{01} N D^2}{\mu}, \gamma\right)$$

Alternativ för ideal gas, med $\rho = \frac{P}{RT}$ & $a_{01} = \sqrt{\gamma RT}$ och andra gruppen insatt:

$$\left[\frac{P_{02}}{\rho_{01}}, \eta, \frac{\Delta T_0}{T_{01}} \right] = f\left(\frac{\dot{m} \sqrt{RT_{01}}}{D^2 \rho_{01}}, \frac{ND}{\sqrt{RT_{01}}}, Re, \gamma\right)$$

Förenkling för ett aggregat: D, R, γ, μ, Re – konstanta

$$\left[\frac{P_{02}}{\rho_{01}}, \eta, \frac{\Delta T_0}{T_{01}} \right] = f\left(\frac{\dot{m} \sqrt{T_{01}}}{\rho_{01}}, \frac{N}{\sqrt{T_{01}}}\right)$$

Inte längre dimensionlös, kallas *korrigerat massflöde* och *korrigerad hastighet*

Förstå turbomappar – 3. Sammanställning

- Korrigerade kvantiteter

$$\dot{m}_{corr} = \frac{\dot{m} \sqrt{T_{01}}}{\rho_{01}} \quad \text{och} \quad N_{corr} = \frac{N}{\sqrt{T_{01}}}$$

dessa används ofta på turbinsidan.

Kallas då TFP (turbine flow parameter) resp TSP (turbine speed parameter).

- Korrigerade kvantiteter, med referenstillstånd (p_r , T_r)

$$\dot{m}_{corr} = \dot{m} \frac{\sqrt{T_{01}/T_r}}{(\rho_{01}/p_r)} \quad \text{och} \quad N_{corr} = \frac{N}{\sqrt{T_{01}/T_r}}$$

dessa används ofta på kompressorsidan

Varning: läs databladn nogga för att se vilka som skall användas!

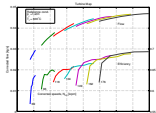
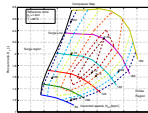
Kompressor och Turbin – Modeller

Grundläggande princip – Generaliserade restriktioner i MVEM

$$\dot{m}_{corr} = f_1(\Pi, N_{corr})$$

$$\eta = f_2(\Pi, N_{corr})$$

$$\dot{W} = f_3(\Pi, N_{corr}, p_{in}, T_{in})$$

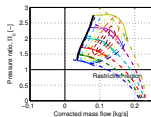

Genomgång av implementation och användning på tavlan.

Kompressor – Flödesmodell

$$\Pi_{max} = \left(\frac{N^2 D^2 \Psi_{max}}{2 c_p T_{01}} + 1 \right)^{\frac{1}{\gamma-1}} \quad (1)$$

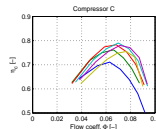
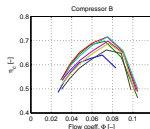
$$\dot{m}_{c,co} = \dot{m}_{max} \sqrt{1 - \left(\frac{\Pi_c - \Pi_0}{\Pi_{max} - \Pi_0} \right)^2} \quad (2)$$

Kompressor – Effektivitetsmodell

$$\chi(\Phi, N_{co}) = \left[\frac{\Phi - \Phi_{max}}{N_{co} - N_{co,max}} \right]$$

$$\eta_c(\chi) = \max(\eta_{c,max} - \chi^T Q_{\eta} \chi, \eta_{c,min})$$

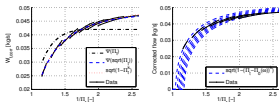
Turbin – Flödesmodell

Turbinflöde (restriktion litet utsmetat) i huvudsak varvtalsberoende

$$\dot{m}_{t,co} = k_0 \sqrt{1 - \Pi_t^{k_1}}$$

Lägger till varvtalsberoende

$$\dot{m}_{t,co} = k_0 \sqrt{1 - (\Pi_t - \Pi_0(N_{co}))^{k_1}}$$

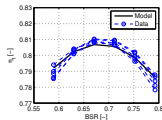

Turbin – Effektivitetsmodell

Blade Speed Ratio (BSR) används ofta

$$BSR = \frac{\omega_t r_t}{\sqrt{2 c_p T_{03} (1 - \Pi_t^{\frac{\gamma-1}{\gamma}})}}$$

$$\eta_t(BSR) = \eta_{t,max} \cdot \left\{ 1 - \left(\frac{BSR - BSR_{opt}}{BSR_{opt}} \right)^2 \right\} \quad (3)$$

Implementeringstips

Använd skyddsnet vid implementering av modellerna
Underlättar debuggning, simulering och undviker problem i produktion

- ▶ Kvadratroten används ofta: Kan ge imaginära tal
Ersätt $\sqrt{x}$ med $\sqrt{\max(x, 0)}$.
- ▶ Effektiviteter nära eller under 0 kan ge division med 0.
Lägg till $\max(\eta, 0.3)$ eller motsvarande.

Grundekvationer för turbo

Vid stationäritet – effektbalans

$$\dot{W}_c = \eta_m \dot{W}_t$$

$$\dot{W}_c = \dot{m}_c c_p (T_{02} - T_{01}) = \dot{m}_c c_p T_{01} \frac{1}{\gamma c} \left(\left(\frac{p_{02}}{p_{01}} \right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} - 1 \right)$$

$$\dot{W}_t = \dot{m}_t c_p T_{03} \eta_t \left(1 - \left(\frac{p_{04}}{p_{03}} \right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} \right)$$

Vid samma laddtryck

Sämre effektivitet – Högre mottryck på avgassidan

Kompressor- och turbindynamik

Stationära förhållanden (handräkning & matchningsberäkningar)

$$\dot{W}_C = \eta_m \dot{W}_t$$

Dynamiska förhållanden (simulering)

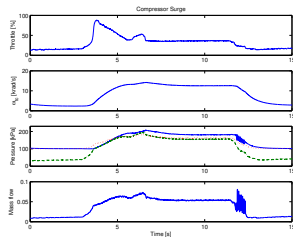
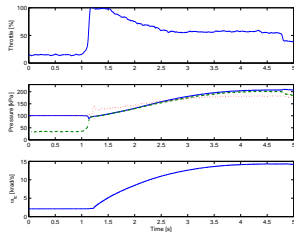
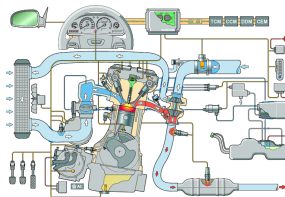
$$\frac{d\omega}{dt} = \frac{1}{J_{tc}} \left(\frac{\dot{W}_t}{\omega_{tc}} \eta_m - \frac{\dot{W}_C}{\omega_{tc}} \right) \quad \text{eller} \quad \frac{d\omega}{dt} = \frac{1}{J_{tc}} \left(\frac{\dot{W}_t}{\omega_{tc}} - \frac{\dot{W}_C}{\omega_{tc}} \frac{1}{\eta_m} \right)$$

$$\frac{d\omega}{dt} = \frac{1}{J_{tc}} \left(\frac{\dot{W}_t}{\omega_{tc}} - \frac{\dot{W}_C}{\omega_{tc}} - M_{fric}(\omega_{tc}) \right)$$

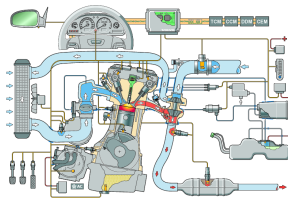
Ett tillstånd för rotationshastigheten

-Den dominerande dynamiken i systemet

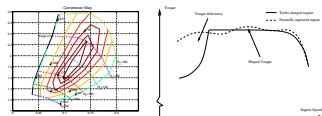
Turbo lag – Turbo tidskonstant

Surge Ventil – Surge Reglering

Momentkaraktäristik och turbo

Kompressor surge (pumpning) och lågvarvtalsmoment är sammankopplade

Innehållsförteckning

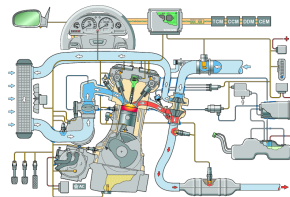
Repetition

Fortsättning på turbo

Hårdvara för laddtrycksreglering

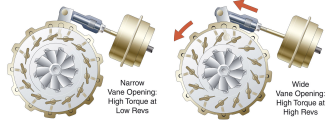
Övergripande Reglering

Reglering av laddtrycket – Wastegate

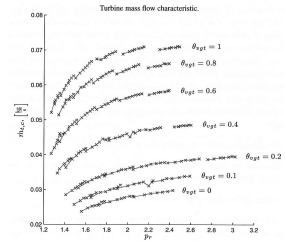

Reglering av laddtrycket – VGT

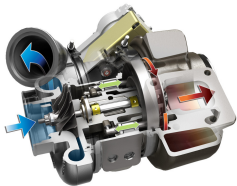
Variable Geometry Turbine – VGT ("bara" dieselmotorer idag)

Effektiva arean ändras med styrsignalen

VGT – Annan teknisk lösning

Innehållsförteckning

Repetition

Fortsättning på turbo

Hårdvara för laddtrycksreglering

Övergripande Reglering

Historik

Momentbaserad reglering

Turboreglering

Motorreglering – Kort historik

På T-forden:
 Manuell reglering av
 –Handgas
 –Tändningsinställning
 "Köra med slokande mustascher"

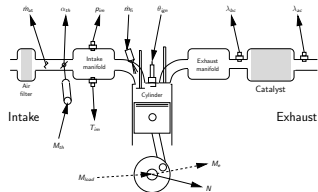
Senare (i Ford Mustang m.fl.):

- ▶ Gaspedal
- ▶ Tändningsinställning genom mekaniskt system; centrifugalregulator och vakumklocka i fördelaren.

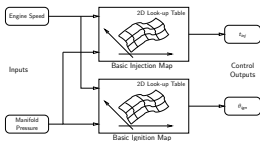
Motorreglering - Sensorbaserad reglering

Första stegen i elektroniska EMS (Engine Management Systems)

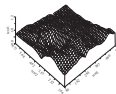

Motorreglering - Mappbaserad reglering

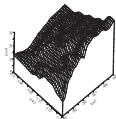
Illustration av hur mappar kan användas för att uppfylla det grundläggande reglerna för bränsle- och tändningsreglering. Målen uppnås via injektoröppningstid t_{inj} , och tändvinkel θ_{ign} i ett regelsystem.

Engine control - Map based control

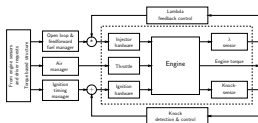

Mapbaserad reglering kan utvidgas och optimeras till mycket stor förfiningsgrad.

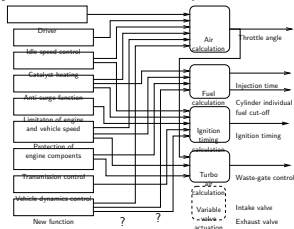
Ett exempel med optimal luft/bränsle λ och tändningsvinkel α för ett FTP test.

Motorreglering - De tre huvudlooparna

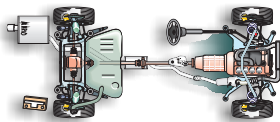

- De olika regulatorerna kan vara
- ad hoc lösningar
  - baserade på mappar
  - modellbaserade designmetoder

Styrsystemen blir mer och mer komplexa – Ohållbart

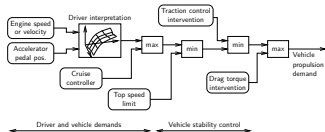
Momentbaserad reglering

Vad vill föraren uppnå när han trampar på gasen?

- Tolka föraren, propagera tolkning från fordonsbeteende till motor.

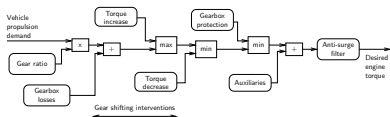
Momentbaserad struktur – Fordon

Från förare till hjulmoment

- Mycket arbete bakom förartolkning

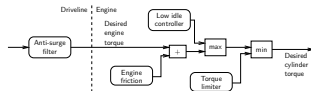
Momentbaserad struktur – Drivlina

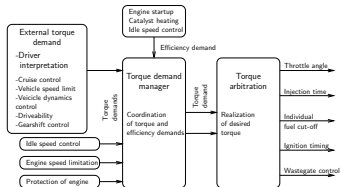
Från hjul till motor

- Anti-surge: Nästa projekt, drivlinereglering

Momentbaserad struktur – Motor

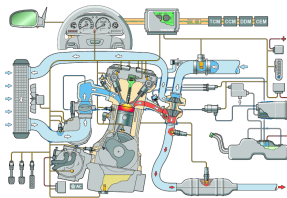
Momentbaserad struktur – Översikt med aktuatorer

Referensvärde

- Grundprincip invertera momentmodellen (med fyllnadsgraden)
  - Lös ut trycket i insugsröret p_{im}
- Trottelregulator reglerar trycket p_{im}
  - Återkoppling
  - Framkoppling
- Påverkar luftflödet, bränslet regleras med λ -regulatorn
  - Framkoppling från insugstryck
- Hur gör man i turbobaljet?

Tidsoptimal vs Bränsleoptimal regulator

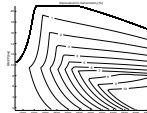
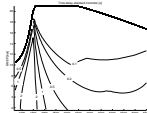

Tidsoptimal vs Bränsleoptimal regulator

Förändring från tidsoptimal till bränsleoptimal

Extra svarstid

Vinst i bränsle

Detaljer i Eriksson et. al. (2002), "Control and Optimization of Turbocharged Spark Ignited Engines"

Trade-off – Ställ in acceptabel förlust över trottel

- ▶ Börvärde för kompressortryck:

$$p_c \approx p_{ic} = p_{im} + \Delta p_{th}$$

- ▶ PI regulator: $u_{wg} = PID(p_{ic} - (p_{im} + \Delta p_{th}))$

- ▶ ECO-/Sportsmode: Välj Δp_{th} beroende på mod.

- ▶ Problem vid implementering:

–WG aktuatorn ligger ofta begränsningarna.

- ▶ Ger problem med I-delen – Windup.

- ▶ I projektet: Anti-Windup implementerat åt er.
(Reklam för industriell reglerteknik)